

знедолених персонажів автор засуджує жорстокість суспільної системи, яка посилювала соціальну нерівність, злидні і безправність найуразливіших верств населення. Діккенс критикує як кримінальний світ, так і офіційні інституції, які замість допомоги лише поглиблювали страждання бідняків. Цей роман не просто художнє відображення епохи, а своєрідний заклик до реформ і перегляду соціальних норм, що робить його актуальним навіть у сучасному світі.

Література

- Богданова, І. (2012). Реалізм Ч. Діккенса: синтез елементів різних художніх систем (за романом “Пригоди Олівера Твіста”). *Мова і культура*, 15(1), 294–299.
- Дем’яненко, С. (2016). *Світ Добра і світ Зла у романі “Пригоди Олівера Твіста”*. Відновлено з <https://ukrtvory.in.ua/svit-dobra-i-svit-zla-u-romani-prigodi-olivera-tvista/>
- Діккенс, Ч. (2016). Пригоди Олівера Твіста. *Бібліотека української літератури УкрЛіб*. Відновлено з <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=132>
- Єремєєв, А. (2020). *Чарльз Діккенс: біографія та спадщина в літературі*. Відновлено з <https://shum.zapisi.cx.ua/ukraincyam/charlz-dickens-biografiya-ta-spadshhina-v-literaturi.html>
- Мацапура, В. (2000). Чарльз Дікенс. Критика. Англійський реалізм у творчості Ч. Діккенса. *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*, 10, 39-41. Відновлено з <https://md-eksperiment.org/post/20230416-svoyeridnistanglijskogo-realizmu-ta-yiyi-vidobrazhennya-u-tvorchosti-ch-dickensa>
- Скиданчук, Н. (2022). Класифікація романів. Відновлено з <https://dovidka.biz.ua/klasifikatsiya-romaniv/>

Anastasiya Hammrich

Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University
**The Socio-Political Context of the Novel *The Adventures of Oliver Twist*
by Charles Dickens**

The article analyses the work of Charles Dickens with a special emphasis on his novel The Adventures of Oliver Twist. The author's contribution to the formation of the genre of the social novel is revealed, and attention is focused on his ability to artistically comprehend the social problems of the Victorian era. It is determined that Dickens not only showed the criminal world in all its cruelty, but also exposed the injustice of institutions designed to care for the disadvantaged. A special place in the study is occupied by the topic of children's suffering as an indicator of the moral state of society.

Key words: socio-political novel, English literature, Charles Dickens, *The Adventures of Oliver Twist*, criminal world.

Яременко А. П.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Тарасова Н. І.

<https://doi.org/10.33989/pnpu.791.c3250>

Шлюб за розрахунком у романі Джейн Остін “Гордість і упередження”: компроміс із життям чи пастка?

Шлюб у творчості Джейн Остін посідає центральне місце як соціальний інститут, що визначає долю жінки. У романі “Гордість і упередження” ця тема набуває особливої глибини – він постає не лише як наслідок кохання, а й як засіб досягнення матеріального благополуччя чи соціального статусу (Остін, 2010, с. 12). У фокусі дослідження – два типи подружніх союзів: укладених із

любові або ж із розрахунку. Актуальність теми зумовлена зростаючим інтересом до гендерної проблематики в літературі та розумінням того, як письменниці XIX століття крізь художні образи торкалися питань вибору, внутрішньої свободи та компромісу (Пінська, 2018, с. 19). Зроблена спроба проаналізувати образи Шарлотти Лукас і Джейн Беннет як прикладів двох різних стратегій одруження в умовах англійського суспільства початку XIX століття.

Яскравим прикладом любовного шлюбу є пара Джейн Беннет і містера Бінглі. Їхні почуття щирі, безумовні, сповнені ніжності (Остін, 2010, с. 67). Однак ця ж емоційна чистота стає і їхньою слабкістю: їхні стосунки не мають жодної опори, окрім почуттів. Коли містер Бінглі, піддавшись впливу свого найкращого друга, вирішує відсторонитися від коханої, це стає для Джейн важким випробуванням. Вона переосмислює свій внутрішній світ, по-іншому починає сприймати людей і, зрештою, приймає рішення забути про Бінглі. Містер Бінглі постає перед нами як людина доброзичлива, м'яка, ввічлива – але разом із тим позбавлена внутрішнього стрижня. Він завжди люб'язний до всіх, не проявляє ані грубості, ані категоричності. Він навіть не намагається заступитися за Джейн перед містером Дарсі, а лише покійно приймає його рішення. Це свідчить про те, що він не здатний відстоювати свою позицію, а отже, і не може забезпечити сім'ї справжню стабільність та захист. Але доля знову зводить їх разом. Переконавшись у своїх почуттях, містер Бінглі повертається до Джейн із пропозицією руки та серця. Та чи можна бути впевненим, що його емоції не похитнуться знову? Адже він уже одного разу піддався чужому впливу і залишив кохану. Чи зможе він справитися з тими ситуаціями, які готує йому життя, якщо вже на самому початку він від них тікав? Розуміючи це, батько Джейн – людина начитана й мудра, яка проводить більшість часу в бібліотеці, – дає їм своєрідне напуття, в якому водночас криється критика: *“Я ніскільки не сумніваюся, що ви добре ладитимете одне з одним. Ви, безперечно, маєте схожі характери. І ти, і він є такими поступливими, що ви ніколи не зможете дійти згоди; настільки легковірними, що кожен служник зможе вас обдурити; такими щедрими, що ваші витрати завжди перевищуватимуть ваші доходи”* (Остін, 2010, с. 60). Ці слова немов передбачають майбутнє подружжя: їхня ніжність і доброта можуть стати одночасно і їхньою силою, і їхньою слабкістю. Відсутність твердого характеру, лідерських якостей та рішучості у Бінглі робить цей союз вразливим. Тож або Джейн доведеться взяти на себе роль тієї, хто приймає рішення, або їхній шлюб залишиться беззахисним перед будь-якими життєвими випробуваннями (Smith, 2004, с. 51).

Іншою парою, шлюб якої є прикладом холодного розрахунку, є Шарлотта та містер Коллінз. На відміну від Джейн, яка покладається на почуття, Шарлотта приймає свідоме й прагматичне рішення (Остін, 2010, с. 122). Вона розуміє всі труднощі, які можуть чекати на неї в цьому шлюбі, і приймає рішення вирішити всі моменти, будучи молодою та з світлою головою. Вона готова винести всі негаразди і докласти зусиль, щоб створити міцний союз на все життя. Шарлотта бачить свого чоловіка таким, яким він є: Містер Коллінз не

був розсудливою людиною, і природний недолік мало виправлявся освітою або суспільством; більшу частину свого життя він провів під керівництвом неосвіченого й скупого батька. Хоча й належав до одного з університетів, він лише відбував необхідний термін навчання, не завівши там жодних корисних знайомств. Проте Шарлотта не дозволяє цим якостям зіпсувати її життя. Вона робить мудрий хід: приймає всі його хороші сторони, а його недоліки просто нейтралізує, створюючи умови, за яких вони не проявляються. У цьому й полягає її сила: вона не піддається емоціям, не плекає ілюзій, а тверезо аналізує ситуацію й діє відповідно до своїх інтересів. Якби вона опинилася на місці Джейн, була б покинутою. Проте героїня не дозволила ситуації зайти так далеко. Шарлотта не пропускає образи через серце, бо не має почуттів до свого чоловіка, а отже, не може бути вразливою. Якби в її шлюбі виникли проблеми, вона, швидше за все, спочатку допомогла б чоловіку виправити ситуацію, скоригувала його думки на правильний шлях, а не чекала б болісних розчарувань. Фундаментом цієї сім'ї є не кохання, а стабільність і розсудливість. Емоції тут не відіграють жодної ролі, і саме це дозволяє Шарлотті залишатися спокійною та впевненою у своєму майбутньому. Такий шлюб – не для кожного. Він можливий лише за умови, що людина добре знає себе, свої можливості, свою силу та слабкість. Цікавим є і те, що статус “старої діви”, який суспільство нав'язало Шарлотті ще на початку твору, у результаті стає її перевагою (Пінська, 2018, с. 64). Вона встигає зрозуміти себе, оцінити реалії життя та прийняти рішення, яке, на її думку, є найрозумнішим. Це шлюб не з пристрасті, а з мудрості – і хоча для когось він може здатися безрадісним, для самої Шарлотти він є перемогою над нестабільністю та невизначеністю.

Через образи Джейн і Шарлотти автор не нав'язує одну модель шлюбу як єдино правильну (Gilbert & Gubar, 1979, с. 226). Обидва підходи – і романтичний, і прагматичний – мають свої переваги і ризики. Головне, що підкреслює авторка, – це свідомий вибір жінки, її право вирішувати власну долю відповідно до внутрішніх переконань. Шарлотта не прагне романтики – вона хоче стабільності. Джейн вірить у силу любові. Остін водночас іронізує, і співчуває, і розуміє кожен з героїнь. Таким чином, роман стає глибоким дослідженням жіночого вибору в патріархальному контексті.

Шлюб у романі “Гордість і упередження” виступає як випробування життєвих переконань жінки. Остін показує, що вибір між коханням і розрахунком – це не просто емоційна дилема, а складна моральна і соціальна проблема. Образи Джейн і Шарлотти демонструють, що кожна жінка має право на власну стратегію виживання в обмеженому світі. Ідеального рішення не існує – існує лише вибір, який відображає внутрішній світ особистості (Smith, 2004, с. 60).

Література

- Остін, Дж. (2010). *Гордість і упередження*. (Пер. з англ.) Київ: Основи.
- Пінська, Ю. (2018). *Жіноча доля у творах Джейн Остін*. Львів: Літопис, 2018.
- Gilbert S. & Gubar S. (1979). *The Madwoman in the Attic: The Woman Writer and the Nineteenth-Century Literary Imagination*. New Haven: Yale University Press.
- Smith, A. (2004). *Jane Austen and the Marriage Plot*. Oxford: Oxford University Press.

Anastasiia Yaremenko
Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University
Marriage of Convenience in Jane Austen's Novel *Pride and Prejudice*:
A Compromise with Life or a Trap?

This article explores the nature of marriage of convenience as depicted in Jane Austen's novel Pride and Prejudice. The author analyses two contrasting types of marital unions – those based on love and those formed through pragmatic choice. Central to the discussion are the characters of Jane Bennet and Charlotte Lucas, who embody different marriage strategies within the context of early nineteenth-century English society. The article examines the influence of upbringing, social status, and personal qualities on a woman's marital choices. It concludes that under rigid social norms, marriage becomes not only a form of personal alliance but also a reflection of the heroine's values and inner world.

Key words: Jane Austen, marriage, love, convenience, *Pride and Prejudice*, women's fate, compromise.